

Privremeni nacrt

Istraga o navodima o nečovječnim postupanjima s ljudima i nezakonitoj trgovini ljudskim organima na Kosovu¹

Rezolucija 1782 (2011)²

1. Parlamentarna skupština bila je veoma zabrinuta kada je čula navode bivšeg glavnog tužitelja Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) da su tijekom sukoba na Kosovu počinjeni ozbiljni zločini, uključujući trgovinu ljudskim organima, zločini koji su do danas prošli nekažnjeno i nisu bili predmetom nijedne ozbiljne istrage.

2. Prema tvrdnjama bivšeg tužitelja, ta djela počinili su pripadnici Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) nad Srbima koji su ostali na Kosovu na kraju oružanog sukoba te zarobljeni.

3. Prema informacijama do kojih je došla Skupština i onima iz kaznene istrage koja je u tijeku, brojne konkretne i podudarne indicije potvrđuju da su neki Srbi i neki kosovski Albanci bili zarobljeni na tajnim mjestima pod nadzorom OVK na sjeveru Albanije i prema njima se postupalo nečovječno i na ponižavajući način prije nego što su na kraju nestali.

4. Brojne indicije izgleda potvrđuju da su u razdoblju neposredno nakon završetka oružanog sukoba, prije nego što su međunarodne snage stvarno bile u stanju preuzeti nadzor nad regijom i ponovno uspostaviti kakav-takav red i zakon, u jednoj klinici na teritoriju Albanije, blizu mesta Fushë-Krujë, nekim zatvorenicima vađeni organi i odatle slani u inozemstvo za transplantacije.

5. Ove kriminalne aktivnosti, koje su se razvile zahvaljujući kaosu koji je vladao u regiji, na inicijativu pojedinih vođa OVK povezanih s organiziranim kriminalom, nastavljene su, mada u drugim oblicima, sve do danas, što je pokazala istraga Misije Europske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX) koja se odnosi na kliniku *Medikus* u Prištini.

6. Iako su konkretni dokazi o takvoj trgovini postojali još na početku desetljeća, međunarodne vlasti nadležne za ovu regiju nisu smatrale nužnim detaljno ispitati ove okolnosti ili su to činile nepotpuno i površno.

7. Posebno u prvim godinama njihove prisutosti na Kosovu, međunarodne organizacije odgovorne za sigurnost i vladavinu prava (KFOR i UNMIK) morale su se boriti s velikim strukturnim problemima i ozbiljnim nedostatkom kadra sposobnog za povjerene im zadatke. Sve se to pogoršavalo zbog brzog i neprestanog rotiranja osoblja.

8. MKSJ, koji je započeo inicijalni pregled na mjestu događaja kako bi pronašao tragove

---

¹ Kosovo se u ovom dokumentu, bilo da je to u teritorijalnom, institucionalnom ili u smislu stanovništva, spominje u skladu s Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti UN-a, bez predrasuda o statusu Kosova

² Skupštinsko razmatranje 25. siječnja 2011. g. (3. i 4. zasjedanje) (vidi dokument 12462, izvješće Odbora za pravna pitanja i ljudska prava, izvjestitelj: g. Marty). *Dokument usvojila Skupština 25. siječnja 2011. g. (4. zasjedanje)*

eventualne trgovine organima, obustavio je istragu. Dijelovi dokaza prikupljenih u mjestu Reps (Ripe) u Albaniji uništeni su i ne mogu se koristiti za detaljnije analize. Nije bilo naknadnih istraga o slučaju koji je bivša glavna tužiteljica Haškog suda ipak smatrala dovoljno ozbiljnim da je potrebno na njega skrenuti pozornost javnosti u svojoj knjizi.

9. Tijekom odlučujuće faze oružanog sukoba NATO je bombardirao, dok je kopnene operacije provodio OVK, *de facto* saveznik međunarodnih snaga. Po odlasku srpskih vlasti međunarodna tijela odgovorna za sigurnost na Kosovu u velikoj mjeri su se oslanjala na političke snage što su bile na vlasti na Kosovu, a tu su većinom bile bivše vođe OVK.

10. Međunarodne organizacije raspoređene na Kosovu imale su pragmatičan politički pristup, zauzevši stav da se pod svaku cijenu trebaju zalagati za kratkoročnu stabilnost, žrtvujući pritom neka bitna načela pravde. U dugom razdoblju malo toga je učinjeno na otkrivanju novih dokaza o umiješanosti pripadnika OVK u zločine nad srpskim stanovništvom i protiv pojedinih kosovskih Albanaca. Neposredno po završetku sukoba, kada je OVK imao gotovo isključivi nadzor na terenu, uslijedilo je svođenje računa između različitih frakcija i s onima koji su se, bez ikakvoga suđenja, smatrali izdajnicima, osumnjičenima da su surađivali s prethodnim srpskim vlastima.

11. EULEX, koji je krajem 2008. preuzeo određene funkcije u sektoru pravosuđa od struktura UNMIK-a, naslijedio je tešku i osjetljivu situaciju, posebice na području borbe protiv teških kaznenih djela: nepotpune datoteke, izgubljeni dokumenti, neprikupljene izjave svjedoka. Stoga bi veliki broj kaznenih djela mogao i dalje prolaziti nekažnjeno. Bilo je malo ili nimalo detaljnih istraga o organiziranom kriminalu i njegovim vezama s predstavnicima političkih institucija ili o ratnim zločinima počinjenim protiv Srba i kosovskih Albanaca koji su se smatrali izdajnicima ili rivalima dominantnih frakcija. Ovo posljednje još uvijek je prava tabu tema na Kosovu, iako svi o tome govore privatno i s velikim oprezom. EULEX je izgleda nedavno ostvario izvjestan napredak na ovome području i treba se nadati da ga politički razlozi neće omesti u ispunjenju obveze.

12. Tim međunarodnih tužitelja i istražitelja iz EULEX-a zadužen za istragu navoda o nečovječnom postupanju, uključujući i one koji se odnose na moguću trgovinu organima, ostvario je napredak, posebice kad je riječ o dokazivanju postojanja tajnih OVK-ovih mjesta za pritvor zarobljenika na sjeveru Albanije, gde je navodno bilo nečovječog postupanja, pa čak i ubojstava. Tijekom istrage, međutim, nije ostvarena poželjna suradnja s albanskim vlastima.

13. Užasni zločini srpskih snaga izazvali su vrlo jake osjećaje u svijetu i mišljenje koje se odražava i u stavu nekih međunarodnih agencija, prema kojemu se uvijek samo jedna strana smatra počiniteljem zločina a druga žrtvom, pa je ova druga nužno nevina. Stvarnost je manje jasna i mnogo složenija.

14. Parlamentarna skupština snažno potvrđuje potrebu za apsolutno beskompromisnom borbom protiv nekažnjavanja osoba odgovornih za teške povrede ljudskih prava i želi ukazati na to da su te povrede počinjena u kontekstu nasilnog sukoba te nikada ne bi mogla opravdati odluku da se ne progone počinitelji (vidi Rezoluciju 1675 (2009)).

15. Ne može i ne smije postojati jedna pravda za pobjednike, a druga za gubitnike. U svakom sukobu svi zločinci moraju biti kazneno progonjeni i pozvani na odgovornost za svoja nezakonita djela, kojoj god strani pripadali i bez obzira koju su preuzeli političku ulogu.

16. S humanitarne točke gledišta, najbolnije i najosjetljivije jest pitanje nestalih osoba. Od preko 6.000 nestalih osoba koliko je registrirao Međunarodni odbor Crvenog križa (MOCK), oko 1.400 pronađeno ih je živih te je pronađeno i identificirano 2.500 tijela. U većini slučajeva to su kosovski Albanci pronađeni u masovnim grobnicama u regijama pod nadzorom Srbije i na Kosovu.

17. Jasno je da još izostaje dovoljna suradnja između međunarodnih agencija s jedne strane i kosovskih i albanskih vlasti s druge na utvrđivanju sudbine nestalih. Dok je Srbija potpuno surađivala, ispostavilo se da je daleko teže obaviti iskopavanja na teritoriju Kosova i što je nemoguće, bar za sada, na teritoriju Albanije. Ne postoji posebna suradnja s kosovskim vlastima kada je u pitanju potraga za skoro 500 osoba koje su službeno nestale nakon što je sukob okončan.

18. Radnoj skupini za nestale osobe, kojom predsjedaju MOCK i Ured za nestale osobe EULEX-a, potrebna je puna i svesrdna potpora međunarodne zajednice kako bi se prevladalo opiranje na objema stranama. Saznavanje istine i omogućavanje obiteljima žrtava da odaju posljednju poštu voljenim osobama na kraju je suštinski preduvjet za pomirbu zajednica i mirnu budućnost u ovoj balkanskoj regiji.

19. Skupština stoga poziva:

19.1 članice Europske unije i druge povezane zemlje:

19.1.1 da jasno naznače nadležnosti EULEX-a i/ili drugih međunarodnih sudbenih tijela ovlaštenih za provođenje naknadne istrage, kao što je priznavanje njihove teritorijalne i privremene jurisdikcije za sve kriminalne radnje u vezi sa sukobom na Kosovu;

19.1.2 da dodijele EULEX-u potrebne resurse, u smislu logistike i visokostručnih kadrova, kako bi se mogao baviti iznimno složenom i važnom ulogom koja mu je povjerena;

19.1.3 da postave EULEX-u jasan cilj i daju mu političku potporu na najvišoj razini za beskompromisnu borbu protiv organiziranog kriminala, te osiguraju provođenje pravde, ne razmatrajući političku svrsishodnost;

19.1.4. da osiguraju sve potrebne resurse za uspostavu učinkovitog programa zaštite svjedoka;

19.2 EULEX:

19.2.1 da ustraje u istraživačkom radu, ne uzimajući u obzir dužnosti na kojima se nalaze potencijalni osumnjičenici ili podrijetlo žrtava. Da učini sve kako bi rasvijetlio kriminalne radnje koje se odnose na nestanke, indicije o trgovini organima, korupciju i dosluh između organiziranih kriminalnih skupina i političkih krugova, na što često ima pritužbi;

19.2.2 da poduzme sve potrebne mjere za osiguranje učinkovite zaštite svjedoka i stjecanje njihovog povjerenja;

19.3 da MKSJ u potpunosti surađuje s EULEX-om, i to tako što će mu predati one informacije i elemente dokaza koji će mu možda pomoći u kaznenom progonu osoba odgovornih za kaznena djela iz svoje nadležnosti;

19.4 vlasti Srbije:

19.4.1 da ulože maksimalan trud za hvatanje osoba koje i dalje traži Haški sud za ratne zločine, osobito generala Ratka Mladića i Gorana Hadžića, čija nekažnjavanja i dalje predstavljaju ozbiljnu prepreku procesu pomirbe i što vlasti drugih zemlja često navode kako bi opravdale svoj nedostatak volje u pokretanju sudskih postupaka;

19.4.2 da blisko surađuju s EULEX-om, i to tako što će mu prosljeđivati sve informacije koje mogu pomoći u rasvjetljavanju zločina počinjenih za vrijeme i nakon sukoba na Kosovu;

19.4.3 da poduzmu potrebne mjere kako bi spriječile da u tisak procure informacije o istragama u vezi s Kosovom, što bi moglo ugroziti suradnju s drugim tijelima i povjerenje u istražni postupak;

19.5 albanske vlasti:

19.5.1 da bezrezervno surađuju s EULEX-om i srpskim vlastima u postupcima čiji je cilj saznati istinu o zločinima počinjenima na Kosovu, bez obzira na poznato ili pretpostavljano podrijetlo osumnjičenika i žrtava;

19.5.2 da posebno poduzmu radnje po zahtjevima EULEX-a za sudsku pomoć u vezi s kaznenim djelima navodno počinjenima u OVK-ovom logoru u sjevernoj Albaniji;

19.5.3 da započnu ozbiljnu i neovisnu istragu kako bi se saznala cijela istina o ponekad konkretnim tvrdnjama o postojanju tajnih zatvora u kojima se, navodno, nečovječno postupalo prema zatvorenicima s Kosova, srpskog ili albanskog podrijetla, za vrijeme i neposredno nakon sukoba; istraga se također mora proširiti kako bi se provjerili podjednako konkretni navodi o trgovini organima koja se navodno odvijala u istom razdoblju, a dio nje na teritoriju Albanije.

19.6 da kosovska administracija bezrezervno surađuje s EULEX-om i/ili drugim međunarodnim sudbenim tijelima ovlaštenima za provođenje naknadne istražne aktivnosti u bilo kojem postupku čiji je cilj saznati istinu o zločinima počinjenima na Kosovu, bez obzira na poznato ili pretpostavljano podrijetlo osumnjičenika i žrtava;

19.7 sve članice Vijeća Europe i zemlje promatrači:

19.7.1 da odgovore, bez nepotrebne odgode, na zahtjeve EULEX-a i srpskih vlasti za pravosudnom suradnju u sklopu njihovih sadašnjih istraga ratnih zločina i trgovine organima; odgađanje odgovora na ove zahtjeve neshvatljivo je i nedopustivo s obzirom na važnost i urgentnost međunarodne suradnje kako bi se bavili ovim ozbiljnim i opasnim kriminalnim problemima;

19.7.2 da surađuju s EULEX-om u naporima da zaštite svjedoke, osobito kada te osobe više ne mogu živjeti u regiji te moraju uzeti novi identitet i pronaći novu zemlju prebivališta.

20. Skupština, svjesna da je trgovina ljudskim organima iznimno ozbiljan problem u cijelom svijetu, kojom se očito krše temeljni standardi u pogledu ljudskih prava i dostojanstva, pozdravlja i slaže se sa zaključcima zajedničke studije koju su 2009. g. objavili Vijeće Europe i Ujedinjeni narodi. Ona se posebno slaže sa zaključkom da je potrebno pripremiti nacrt međunarodnog pravnog instrumenta koji će postaviti definicije trgovine ljudskim organima, tkivima i stanicama, te propisati aktivnosti koje će se poduzimati kako bi se takva trgovina spriječila i žrtve zaštitile, kao i mjere kaznenog prava za progon počinitelja.